

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مکتوبات پیامبر اعظم (ﷺ)

در قرآن

محمد شفیع زاده

۲۲۲/۱ - ۲۲۲/۱
۵۸۶/۱
۸۷/۱
۵۸۶/۱

غزوات پیامبر اعظم (ﷺ) در قرآن

محمود صفی زاده
۷۶۸۸۸۲۶-۱۷۸۸۸۲۶
۲-۱۰۱۶۵۲۷-۱۷۸
۱۰۵۱
۲۰۰۲۲
X.۸۸۶۲۲۹۶.۲۹۶

صفی زاده، محمود، ۱۳۴۹ -

غزوات پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله) در قرآن / محمود صفی زاده
سنندج: دانشگاه کردستان، ۱۳۸۵.

شش، ۱۷۸ ص.

ISBN: 964-96239-9-X

چاپ اول - ۱۳۸۵.

غزوات - جنبه های قرآنی . الف. صفی زاده، محمود، ۱۳۴۹ ب. عنوان

۲۹۷/۹۳۷

BP ۲۴/۴/ص ۷۶۴

۱۳۸۵

م۸۵-۳۶۳۵۳

کتابخانه ملی ایران

● شناسنامه

نام کتاب: غزوات پیامبر اعظم ﷺ در قرآن

تألیف: محمود صفی زاده

ناشر: انتشارات دانشگاه کردستان

ناظر چاپ: شوان طاهری

مرکز پخش: کتاب مهرگان - ۳۲۸۸۸۹۷-۸۷۱-۹۸+

حروفچینی: «احمد» ۸۷۱-۲۲۵۴۱۰۱-۲

تیراژ: ۱۵۰۰

قیمت: ۲۲۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴-۹۶۲۳۹-۹-X

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	مقدمه
۱۰	فصل اول: غزوه بدر
۳۷	فصل دوم: غزوه احد
۶۶	فصل سوم: غزوه احزاب
۸۳	فصل چهارم: غزوه حدیبیه
۹۸	فصل پنجم: غزوه فتح مکه
۱۱۳	فصل ششم: غزوه حنین
۱۲۰	فصل هفتم: غزوه تبوک
۱۳۹	فصل هشتم: غزوات پیامبر با یهودیان
۱۴۱	الف - غزوه بنی قینقاع
۱۴۵	ب - غزوه بنی نضیر
۱۵۳	ج - غزوه بنی قریظه
۱۶۰	د - غزو خیبر
۱۶۶	خاتمه: جنگ در اسلام
۱۷۷	فهرست منابع و مآخذ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام
على سيدنا محمد وعلى آله الطيبين
الطاهرين وعلى اصحابه المنتجبين

*****

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بِأَنَّهُمْ
ظَلَمُوا
وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ

سوره حج آيه ٣٩

تفسیر:

خداوند متعال پیامبر گرامی اسلام ﷺ را هنگامی فرستاد که ملتها در خواب فرو رفته بودند، آتش جنگ همه جا شعله ور بود و دنیا را تاریکی و جهل و گناه فرا گرفته بود.

فریبکاری و خیانت آشکار بود، برگهای زندگی بشر زرد شده، و امید هیچ ثمره‌ای از آن نمی‌رفت، نور هدایت خاموش شده بود، فتنه و آشوب فراگیر شده بود، ترس دل‌های مردم را گرفته بود و پناهگاهی جز شمشیر خون آشام نداشتند. (۱)

عرب بدترین دینها را داشتند و در بدترین سرزمین زندگی می‌کردند عربین سنگهای خشن و مارهای خطرناک می‌خواستند، از آب کثیف و تیره می‌نوشیدند و خون یکدیگر را می‌ریختند، پیوند خود با خویشاوندان را قطع نموده و با آنان نزاع می‌کردند و تنها در میان آنها با برجا و گناهان دست و بال آنها را بسته بود. (۲)

فرمان رسالت رسول خدا ﷺ از سوی حضرت احدیت صادر و با امر به خواندن (۳) بدو ابلاغ شد، از آن جا که عربستان دورانی طولانی به شرک و بت پرستی آلوده بود اعلان یکباره دعوت توحیدی جز برای گروه خاصی از اهل معرفت قابل تحمل نبود، پیامبر خدا ﷺ تبلیغ و دعوت جهانی خود را آغاز کرد در این دوره که سه سال بطول انجامید پیامبر ﷺ با

۱- نهج البلاغه خطبه ۹۴. ۲- نهج البلاغه خطبه ۲۶.

۳- بقره یاسم ربک الذی خلق سوره علق ۴-۱.

چهره‌ای آرام و قلبی مهربان همراه علی (ع) و خدیجه (س) با بت پرستی مبارزه می‌کرد و اوضاع و شرایط را ارزیابی کرد. و زمینه‌های دعوت عمومی و علنی را فراهم آورد و دعوت آشکار خود را با دعوت از خویشاوندان^(۱) آغاز نمود. محمد ﷺ در سومین مرحله از مأموریت خود گامی بلند برداشت و بر اساس فرمان هدایت عمومی فاصدع بما توأم^(۲) دعوت عمومی خود را آغاز کرد.

دنیا طلب‌ها و آنهاییکه تنها به منافع خویش فکر می‌کردند^(۳) و مستکبران^(۴) و پیروان کورکورانه از نیاکان^(۵) و بت پرستان و آنان که برای انسانهای دیگر ارزشی قائل نبودند^(۶)، در مقابل او ایستادند و با اسلام مخالفت نمودند و در برابر نهضت الهی پیامبر ﷺ وارد صحنه مبارزه شدند و دست به اقداماتی یکی پس از بی‌ثمر بودن دیگری زدند.

پیشنهاد ثروت کلان، پیشوایی قبیله و پادشاهی قوم در یک مرحله، و استهزاء، نسبت سحر و جنون، فحش‌های رکیک^(۷)، شکنجه‌های جسمی و روانی، بهانه‌گیری‌های بی‌مورد^(۸)، درخواست‌های بی‌جا^(۹) و... مرحله دیگری از اقدامات آنها در مقابل شخصیت پیامبر ﷺ بود.

تحریم استماع قرآن، هیاهو و جنجال هنگام تلاوت آن^(۱۰)، رواج اسطوره‌ها، افسانه‌ها^(۱۱)، داستان‌های عوام پسند، تردید در وحیانی بودن قرآن^(۱۲)، ساختن افسانه غرائق و... بخشی از اقدامات آنان در

۱- وانذر عشیرتک الاقربین شعراء آیه ۲۱۴.

۲- سوره حجر آیه ۹۴.

۳- سوره نحل آیه ۱۴.

۴- احقاف آیه ۱۱.

۵- ذاریات آیات ۵۳-۵۲.

۶- یونس آیه ۲ و ۱۲.

۷- اسراء آیات ۹۴-۹۰.

۸- فصلت آیه ۲۶.

۹- فرقان آیه ۶-۵.

۱۰- نحل آیه ۱۰۳.

برای بیان فکری اسلام (قرآن) بود.

شکجه‌های سخت، آزار و اذیت روحی و روانی حامیان و هواداران حققت و شهادت سمیه و یاسر و دیگران مرحله‌ای دیگر از اقدام مشرکان نسبت به اسلام بود این اقدام‌ها بحدی شدید و طاقت فرسا بود که به هجرت مسلمانان به حبشه منجر شد.

انزوای سیاسی و محاصره اقتصادی مسلمانان در پی بی نتیجه ماندن اقدامات قبلی راهی دیگر برای مقابله با پیامبر بود که این عمل مشرکان منجر شد به اینکه مسلمانان در یک دوران سه ساله سخت‌ترین فشارهای روحی روانی، معیشتی و... را در شعب ابی طالب تحمل کنند تا اینکه گشایش خداوند فرا رسید و پس از رهایی از شعب با رحلت ابوطالب (ع) عموی پیامبر ﷺ و همسر بردبارش خدیجه (س) آن سال، سال حزن و غم پیامبر شد و پیامبر ﷺ بزرگترین حامی خودش را از دست داد لذا از این به بعد اقدامات مشرکین متوجه شخص رسول اکرم ﷺ رشد تا اینکه در نهایت مشرکان در شورای مشورتی دارالندوه بر قتل پیامبر اتفاق کردند. و علی (ع) در بستر پیامبر خفت و رسول خدا ﷺ نجات یافت و هجرت خود به مدینه را که در جریان پیمان عقبه اولی و ثانی مهیا کرده بود آغاز نمود. ابتکار الهی هجرت به مدینه ضمن نوید امنیت برای مسلمانان مکه جنگهای خونین چند ساله میان اوس و خزرج را پایان داد.

ساز و کار ساختن جامعه فراهم شد. مسجد به عنوان یک نهاد اجتماعی، مرکز آموزش و پرورش مسلمانان و مظهر تجلی عملی پیوند دین و دانش بنیان گذارده شد و در کنار اخوت اسلامی، منشور وحدت میان مسلمانان و لزوم پای بندی قبایل مختلف به اصول و ارزشهای اسلام به عنوان امت واحده اسلامی، پایه‌های تمدن اسلامی را استوار ساخت.

یهودیان با آنکه منتظر ظهور پیامبر خدا حضرت محمد ﷺ بودند و حتی برخی از دانشمندان آنها برای انتظار و استقبال به مدینه هجرت کردند اما اکثریت آنان به دلایل مختلف به مخالفت با آن حضرت برخاستند، حتی پیمان عدم تعرض و همزیستی مسالمت آمیز نتوانست دشمنی نژادپرستانه و لجاجت یهود بنی نضیر، بنی قریظه، بنی قینقاع و... را پایان دهد.

سیاست به کارگیری دین علیه دین بوسیله منافقین که دروغگویی، تظاهر به اصلاح، دورویی، لجاجت و... از مشخصات آنان بود به اجرا درآمد. اتحاد با اعراب بیابانی، توطئه چینی با همدستی با یهودیان، کارشکنی، شایعه پراکنی و بهره‌گیری از هر وسیله‌ای برای دستیابی به هدف نمونه‌های دشمنی آنان با پیامبر ﷺ بوده است.

کفار و مشرکان مکه پس از هجرت پیامبر از مکه به مدینه نیز از پای نشستند، پیوسته مسلمانان بی‌دفاع را می‌آزردند، دارایی ناچیزشان را مصادره می‌کردند و آنها را از هجرت باز می‌داشتند، از سوی دیگر نیز مشرکان اندیشه محاصره شدید اقتصادی مدینه را در سر می‌پروراندند و حتی رساندن آذوقه به مدینه را ممنوع ساختند و به پیامبر اخطار می‌کردند که در انتظار حمله قریش باشد.

اصحاب پیامبر ﷺ بطور مکرر از ایشان اجازه دفاع از خود می‌خواستند که این امر تا پایان سال اول هجرت ادامه داشت اما در سال دوم هجرت با نزول آیات شریفه سوره حج به آنها اجازه دفاع و جهاد با کفار و مشرکین داده شد.

(أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بَأْنِهِمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ تَصْرِيهِمْ لَقَدِيرٌ) (۱)

در سال دوم هجری پس از آنکه از طرف خداوند اجازه دفاع و جهاد به مسلمانان داده شد رسول خدا ﷺ حرکت‌های نظامی خود را بر علیه مشرکان و یهود آغاز کرد.

این حرکتها به دو صورت بوده است اول آنکه خود آن حضرت رهبری غزوات را بعهده داشته‌اند و فرمانده سپاه بوده‌اند که بدان غزوه می‌گویند دوم آنکه رهبری را به کسی محول می‌نمودند که بدان سیره گویند.

اهمیت و ضرورت بحث غزوات رسول خدا (ص)

اسلام به مثابه یک دین جامع و کامل جهانی دارای سیستم حکومت، نمی‌تواند فاقد برنامه دفاعی باشد زیرا دفاع یک امر طبیعی و فطری در موجودات زنده، و به ویژه انسان است و دیگر اینکه دشمنان هرگز نمی‌گذارند که یک مکتب مترقی و جامع بدون برنامه دفاعی به حیات خود ادامه دهد. لذا قرآن کریم که کتاب قانون و هدایت انسانها از طرف خداوند است به این مسئله توجه کرده و آیات جهاد در قرآن تبیین گردیده و اقرون بر آیات در روایات و سیره عملی معصومین (ع) نیز ابعاد گوناگون قطع و جهاد روشن شده است.

درنگ در این دو منبع ارزشمند هر انسان ژرف نگر و آگاهی را بدین هم رهنمون می‌کند که اسلام هم چنان که در عرصه‌های اخلاق، سیاست و اقتصاد و عبادات از نظام‌های مستقلی برخوردار است در زمینه جنگ و قطع نیز دارای نظام است. در این نظام مؤلفه‌هایی مانند ماهیت، اهداف، شرایط و قوانین و مقررات جنگ و صلح، عوامل پیروزی و شکست، وظایف و ویژگی‌های فرماندهان و نیروها و بسیاری دیگر از مسائل نظامی وجود دارد.

قرآن کریم که موثق‌ترین منبع و قدیمی‌ترین سند تاریخی اسلام است و مسائل مطروحه در آن به زمان وقوع حوادث تاریخی برمی‌گردد و با توجه به اینکه آیات قرآن و روایات یکی از راههای بررسی و تحلیل حوادث تاریخ صدر اسلام است. تطبیق غزوات و جنگهای رسول خدا ﷺ بر قرآن کریم از مسائلی است که مستقلاً کتاب مدرن و مستقلی در آن زمینه نگاشته نشده لذا بحث از غزوات در قرآن از اهمیت خاصی برخوردار است.

آنچه بر عهده این نوشته است تلاشی است در راستای استخراج حوادث مربوط به جنگهای پیامبر اکرم ﷺ از آیات قرآن و اصالت دادن به آن است امید است که موجبات رضایت حضرت احدیت فراهم شده باشد.

محمود صفی زاده